

Kamil Březina

OMT T. K. Oddíl mladých Táborníků Praha, p. s.

2019

**Táborové zpěvníčky, výroba, obsah a jejich použití u
táborových ohňů, ale nejen u nich**

Úvod

Ahoj kamarádi, možná si myslíte, že výroba a použití táborového zpěvníčku je věc jednoduchá, podružná a nedůležitá s ohledem na ostatní činnosti při plánování tábora. Nám se ale práce se zpěvníkem léty osvědčila, a proto jsem si vybral právě toto téma pro svou práci.

Různé zpěvníčky, sešitky písní a odrbané listy papíru, někdy svázané, někdy volné jsou s námi u táborových ohňů od té doby, kdy první tramp vzal do ruky sladké dřevo. A jako všechno, se i záznam písní a skladba mění. Zabývám se tvorbou a uchováním zpěvníčků od té doby, co jsem začal číst, a tak sem nasbíral pár zkušeností, nápadů, a postřehů o které se s vámi rád podělím.

Předem podotýkám, že nejsem hudebně vzdělán, a tak pominu hudební teorii a soustředím se spíše na praktické využití a výrobu tohoto nepostradatelného kamaráda všech táborníků.

Obsahem mé práce by měla být historie zpěvníků a jejich tvorby, důvody, proč si táborový zpěvníček vytvořit, možnosti jeho použití, pár pravidel pro skladbu písní, několik možností, kde písně hledat a osvědčený postup při dokončování hotového zpěvníku.

Práce je určena pro všechny, kteří se chtějí věnovat hudební produkci na táborech i jiných akcích a vtisknout jim určitý vlastní styl, nebo tematický záměr.

Historie a současnost

Při mém pátrání historií jsem narazil na zpěvníčky z roku 1854. Takové skvosty většinou vydávala různá sdružení a spolky, ne jako počin výdělečný nebo reklamní, ale jako pomůcku pro své členy, aby zpívali všichni stejně ve stejném rytmu, a aby jim to ladilo. Jedná se v naprosté většině o písně lidové, vánoční, nebo náboženské. Ale součástí každé písně byl i notový záznam. Což se dnes všude nevidí.

V dnešní době je komerčních zpěvníčků velká hromada. Je třeba dobře a dlouho vybírat. Jinak zjistíte, že jste koupili předražené inzertní noviny, kde je otištěno pár známých písní většinou tak hloupým písmem, že se špatně čte a z notového záznamu to nepřehraje ani

kamarád hudebně vzdělaný a nástroj dobře ovládající. Příklad: „Sborník písní v úpravě pro zobcovou flétnu“, vydalo nakladatelství G+W spol. s r.o.

Dobré jsou většinou zpěvníky, které vydává konkrétní kapela nebo interpret. Brontosauři, Jarek Nohavica, Ivan Mládek. Jsou vázané v tvrdších deskách formát A5 a s notovým zápisem ala „Já písnička“. Zpěvníky „Já písnička“ považuji za jedny z nejlepších, co se týká obsahu i formy. Používají se i v některých školách při hodinách hudební výchovy, a tak jsou mnohým dětem dobře známé. Snažím se v posledních letech do zpěvníčků propašovat písně s notovým záznamem. Děti v tom mají ze začátku trochu chaos (kde je repetice, co je coda, kdy začíná druhá sloka, atd...), ale dají to. A v případě, že se k nám přidá kamarád na klavír, flétnu nebo housle, posuneme naši hudební produkci na vyšší level a každý potom dlouho vzpomíná, jak nám to skvěle šlapalo.

Samotný záznam písňového textu prošel za ta léta vývojem. V době před internetové byl nedostatek písní v tištěné podobě, takže jsme opisovali do svých sešitků od kamarádů, kteří opisovali od dalších kamarádů. („Hele, ty máš „Jarní tání“ super, to si musím opsat.“) Pro dnešní děti je většinou problém, opsat ručně písňový text, pak to po sobě správně přečíst a zazpívat. Je to trochu škoda, opisováním se vám píseň dostala do hlavy a dlouho si jí člověk pamatoval včetně akordů.

Mám ve své sbírce pár zpěvníků psaných krásným dívčím psacím písmem na zažloutlých listech modrým inkoustem. Bohužel pro oko neškolené skoro nečitelné a pro dnešní děti horší než morseovka.

Pak nastala doba strojová. Zpěvníček psaný na mechanickém stroji v originále nebo osmkrát probouchaný skrz kopírák má své kouzlo a i po letech je krásně čitelný.

S počítači a tiskárnami a samozřejmě s internetem, se pořízení vlastního zpěvníku velmi zjednodušilo a zpřístupnilo každému, kdo o něj má zájem. A to ať už se pustíte do tvorby vlastní nebo využijete už nějaký hotový zdroj, o kterém píšu dále.

Možnosti využití

Jak už jsem se zmínil, sehnat v dnešní době zpěvník, není nic složitého. Proč se tedy vůbec pouštět do tvorby speciálního táborového zpěvníčku. Vždyť by přece stačilo mít nějaký vlastní, u táboráku z něj zahrát a zazpívat si. Jaké jsou tedy hlavní cíle táborového zpěvníčku. Základní funkcí zpěvníčku je seznámit kamarády s novými písněmi a osvěžit v paměti ty staré, aby se co nejvíce rozšířil počet dětí, které si u ohýnku zazpívají. Když má každé dítě svůj zpěvník, rozhodně se nemůže vymlouvat, že nezná slova. U většiny to zpíváním skončí, ale přibývá dětí, které hrají na hudební nástroj nebo chtějí hrát, ale stydí se předvést, nebo to zkusit. S tím jim také může pomoci zpěvník. V posledních letech začínáme do zpěvníčků přidávat tabulku hmatů na zobcovou flétnu, základní tabulku akordů na kytaru a na ukulele. Zkrátka přimět co nejvíce dětí aktivně muziku provozovat a mít z toho radost. O výkony tu přece nejde. („Jé to je malá kytara.“ „To je ukulele.“ „Aha ty akordy ve zpěvníčku jsou jednoduché, můžu to zkusit?“) Bohužel souzvuk zobcové flétny a kytary je pro nás začátečníky / amatéry poměrně komplikovaný. (Kvalitních zpěvníků s notovým záznamem trampských písní v úpravě pro zobcovou flétnu a kytaru je poskrovnu a kamarád ovládající základní stupnici na flétně z 64 písní zahraje tak dvě) Jsme se propracovali k systému: vidím akord na kytaru, hraju stejnou notu na flétnu. A šlape nám to pěkně.

Tím to ale nekončí, táborový tematický zpěvníček je také sběratelský artefakt a částečně kronika. („Chosé, koukej, mám zpěvníčky za čtyři roky zpátky.“ „No nekecej, 2015 to byl Golem, byl dva metry vysoký a šém jsme našli na kadiboudě“). Do zpěvníčku se dají zakomponovat šifry, (že notový záznam s písní, kterou všichni znají, nekoresponduje, poznal jen málo kdo). Jiný rok byla do zpěvníčku schována mapa k pokladu strašného piráta.

Pro řadu dětí, zvláště mladších poslouží zpěvníček jako omalovánky a to je taky dobře, řádně vyzdobený zpěvník i po letech dělá radost každému, kdo ho objeví v hromadě starých sešitů nebo ve sklepě.

Zdroje, kde čerpat náplň

Nejjednodušší je samozřejmě internet. Uvádím pár stránek zpěvníků, do kterých přispívají návštěvníci, některé písně tam jsou uloženy ve více verzích nebo pod různými názvy, je třeba dobře vybírat.

WWW.velkyzpevnik.cz – má výhodu lehké transpozice akordů

WWW.supermusic.cz – má výhodu velkého množství písní ze zahraniční provenience.

WWW.agama2000.cz – má výhodu, že se dá se celý stáhnout do offlajnu a pracovat bez připojení k internetu.

Krásně zpracované a dostupné na internetu, jsou zpěvníčky kamarádů z TK Delfin

<https://www.tkdelfin.cz/zpevniky/zpevnikyuvod.htm> . Děláme je velice podobně.

A můj nejoblíbenější www.filip.laburda.cz/zpevnik/ . Stránka borce, který skládá svůj obří zpěvník a pravidelně ho aktualizuje zcela sám a sdílí ho s ostatními, za což mu patří veliké díky.

Čerpat se dá i ze starých prověřených zpěvníků, a hromad popsaných papírů. Občas se nalezne perla, kterou na internetu budete hledat obtížně, třeba „Píseň barda Marigolda“ ze známého polského seriálu „Zaklínač“.

Skladba zpěvníčku s přihlédnutím na téma tábora

Jednotlivé písně bych rozdělil na písně nové, přechodné a evergreeny.

Písně nové

Žijeme v době digitální, internet You Tube atd... Většinu textů čerpáme právě tady. Písně jsou to nové, ale děti je znají a vyžadují. (Před pár lety sem nevěděl, kdo je to Pokáč, Kašpárek v rohlíku nebo XindIX. Že se do zpěvníčku dostane Daniel Landa, mě ani ve snu nenapadlo.) Není třeba pořád donekonečna recyklovat staré trampské písně. Nic proti nim nemám a jsou pořád krásné. Ale je spousta neméně krásných vtipných novějších písní.

Vyžaduje to od nás větší přípravu. Nedám do zpěvníku nic, co se nedá zahrát nebo aspoň zabručet pod fousy. Ale stojí to za to, držet krok s dobou a nezakrnět.

Jedna třetina nových písní pokud možno naladěných na téma tábora je fajn. Nová píseň samozřejmě nemusí být nová datem svého vzniku. Často jsou to písně znovu objevené, právě při přípravě k tématu tábora.

Písně přechodné

Z písní nových, které mají největší úspěch (většinou ty, u kterých se nejvíce křičí, nebo mají druhý hlas, nebo se uplatní všechny hudební i nehudební nástroje) a přežijí do druhého roku, se stávají písně přechodné, které nekorespondují s tématem tábora, ale je s nimi legrace. Postupem let odumrou a jejich místo nahradí jiné neméně kvalitní songy, nebo se přesunou do poslední nejstálejší kategorie.

Evergreeny a odrhovačky

A jsme u toho základ táborového zpěvníčku písně, u kterých zaslí oko nejednoho pravověrného kotlíkáře. Obliba klasických táborových písní opět stoupá, je to asi proto, že mladší generace je už nezpívá tak často a je to pro ně něco nového a zjišťují, že to jde lehce a opakující se refrén sloka refrén je jednodušší, než se nazpaměť nadrtit slohové cvičení kapely Chaozz. Starší kamarádi ocení písně, které znají od mládí a které se k táborovému ohni hodí nejvíce a které dotvoří atmosféru sounáležitosti všech kamarádů s přírodou.

Pro zpestření zařazujeme písně, co jsou něčím zajímavé: vyřvávací („Slavíci z Madridu“), vícehlasé („Pramen zdraví z Posázaví“), nekonečné („Generál Laudon“), nebo to okořeníme písní obsahující nějakou sprostárnu, kterou můžeme v textu vynechat nebo nahradit za něco nezávadného („Seděla u vody a jedla jahody“, „Mamuti, mamuti, na kořínky, na bobule dlabu ti“). Ale s kořením se má šetřit, takže to nepřeháníme.

Forma

Ze začátku jsme zkoušeli různé formáty, způsoby vazby, tloušťky desek a opatření proti dešti. V ideálním případě by to byl formát A4, co stránka to píseň vsazená do plastového obalu

s eurozávěsem, zacvaklá do kroužkového bloku s pevnými plastovými deskami. Je to verze trvanlivá, která přečká i různé nepřízně osudu a počasí, ale ve velkém množství nepoužitelná nejen z finančních, ale i rozměrových důvodů.

Kompromisem, který se osvědčil, je A4 papír do tiskárny 80 g/m² na šířku, dvě stránky na list a větší vnitřní okraje pro vazbu.

Vazba samotná je co nejjednodušší. Zkoušeli jsme A5 stránky s dírkami pro kroužkovou vazbu svázané plochou stužkou nebo režným provázkem (špatné listování a padání listů). Prošití vazby jehlou a režnou nití cca osm stehů (moc pracné a při více stránkách to fakt prošít nechcete). Vítězem se stala kancelářská sešivačka otevřená na 180 stupňů, jejíž vrchní částí prošijeme hřbet z venku doprostřed zpěvníčku, který je podložen obyčejnou kancelářskou gumou na gumování tuhy. Kancelářská sponka prošije všechny stránky a zapíchne se do gumy. Gumu odstraníme a prstem nebo kuchyňským nožem konce sponky zahnete dovnitř a je hotovo. Nejlepší jsou dvě svorky, tři už dělají neplechu při malé nepřesnosti (sponky nejsou v ose) se špatně listuje a listy se deformují.

Odolnost proti mechanickému poškození je mizerná, ale je to lehké skladné a snadno čitelné i při nedostatečném osvětlení. Ba naopak patina získaná po třech týdnech u táboráku (cákance bláta, oslí rohy, propálené dírky od jisker či lisovaná můra nebo komár svědčí o tom, že zpěvníček slouží svému základnímu účelu).

Obal-úvodní stránka

Obal prodává a u dětí to platí dvojnásob. Jednoduchý nadpis a rok. Nadpis většinou koresponduje s tématem tábora a není na škodu do jeho vytváření zapojit členy oddílu.

Vznikají naprosté perly („Husův Halekač“, „Míro tvůrce aneb sborový zpěvník ChuckaNorrise“, „Večerníček vrací úder“, atd...). Většinou starší děvčata dají průchod svojí fantazii a úvodní stránku vyzdobí autorskou kresbou, čímž se ze zpěvníčku stane jedinečný sběratelský artefakt. Na vnitřní stranu obalu se sluší napsat obsah tak, jak jdou písničky po sobě ve zpěvníčku. Číslování stránek je fajn a číslování nadpisů písní taky, ale vzhledem k počtu písní to není nutné.

Druhy píssem, velikost textu, akordy, notový záznam.

Je to jasné písmo co největší s mezerou pro akordy, v ideálním případě u všech slok písně.

Kde to jde, dávám velikost 14, kde se nevejdu na list 12, 10 je málo a při polomrtvé čelovce oči trpí. Pro úsporu místa radši zmenším název písně. Název písně by měl být oddělen od těla písně a jednoznačně identifikovatelný, v případě že nemáme číslované stránky. Dále se sluší uvést jméno interpreta nebo skupiny.

Součástí všech písní jsou i akordové značky, případně i celý notový záznam, jestliže je k dispozici a nebrání přehlednosti a čitelnosti, která je vždy na prvním místě.

Zadní strana

U nás zadní strana zpěvníčku patří „Večerce“. Je to píseň, kterou každý zná a každý večer ji zpíváme. Je to jediná píseň, u které sem si jist, že ji zpívají opravdu všichni a rádi. Proto si zaslouží toto prominentní místo již přes 20 let. Kdo jede poprvé, se ji může ze zpěvníčku naučit.

Je dobré na zadní stranu přidat domovenku nebo místo pro přezdívku majitele či informaci o místě konání tábora.

Autorská práva

Většina písní je chráněna autorskými právy. Výrobci komerčních zpěvníků musí žádat autory o svolení při použití jejich písní. Nebo rovnou zaplatit. Náš tematický zpěvníček je počín ryze soukromý, není určen k prodeji nebo jinému finančnímu zisku. Užití díla vymezuje AUTORSKÝ ZÁKON č. 121/200 Sb.: „ Za užití díla pak zákon nepovažuje užití díla pro osobní potřebu fyzické osoby (§ 30). Zde je nutno zdůraznit, že z tohoto užití nesmí mít fyzická osoba přímý ani nepřímý finanční prospěch.“

Z uvedené citace je zřejmé, že použití písní do táborových zpěvníků je legální a autorský zákon neporušuje. Nic nám tak nebrání pustit se s chutí do jejich tvorby. Pozor však na

veřejnou produkci. Organizátoři veřejné produkce jsou povinni platit poplatky autorským svazům. Shodneme se na tom, že naše muzicírování je věc soukromá a neveřejná.

Závěrem

Každý z nás má trošku jiný styl, každému se líbí něco jiného a ne každému se dá zvděčit. Skladba táborového tematického zpěvníčku je práce zodpovědná a je třeba si uvědomit, že to děláme pro sebe a pro své kamarády, abychom pocítili radost, když k muzice přitáhneme další dušičku, která doposud vůbec nevěděla, že může zpívat, hrát, tančit nebo si jen podupávat do rytmu. Ať při písničkách tisíckrát prověřených lesní moudrostí, a nebo při písničkách nových, které jsme si u táborového ohně donedávna nedokázali vůbec představit.

Nebojme se experimentovat, zkoušet nové nástroje a rámusidla. Zvyšme cenu našeho zpěvníčku, udělejme z něj multimedialní zařízení nezávislé na elektrické energii.

Zdroje

Sborník písní v úpravě pro zobcovou flétnu, nakladatelství G+W spol. s r.o.

Brontosauři, Jan Nedvěd, nakladatelství BOČAN a spol., rok 1992

Znouzectnost: <http://www.znc.cz>

Jarek Nohavica, Komplet, nakladatelství G+W, rok 2006

Ivan Mládek, Největší Hity, nakladatelství Fragment, rok 2008

Já písnička 1 až 5, nakladatelství G+W, rok 1993-2013

WWW.velkyzpevnik.cz

WWW.supermusic.cz

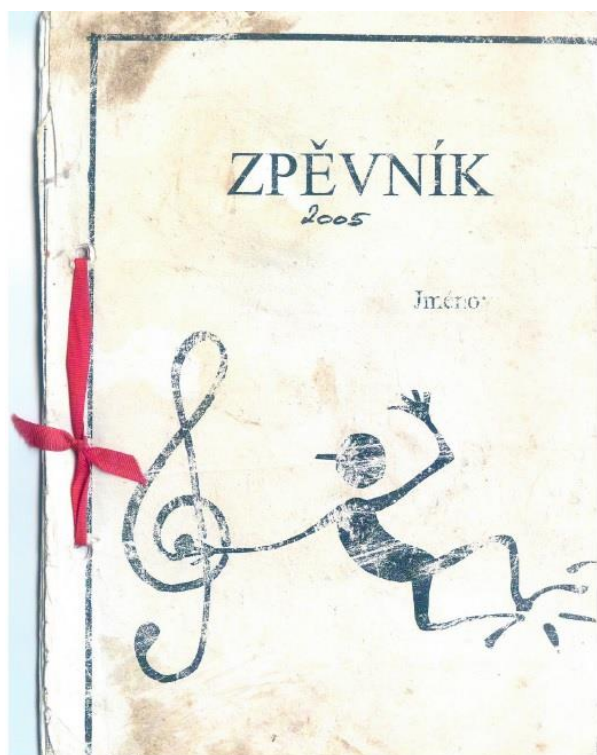
WWW.agama2000.cz

www.tkdelfin.cz

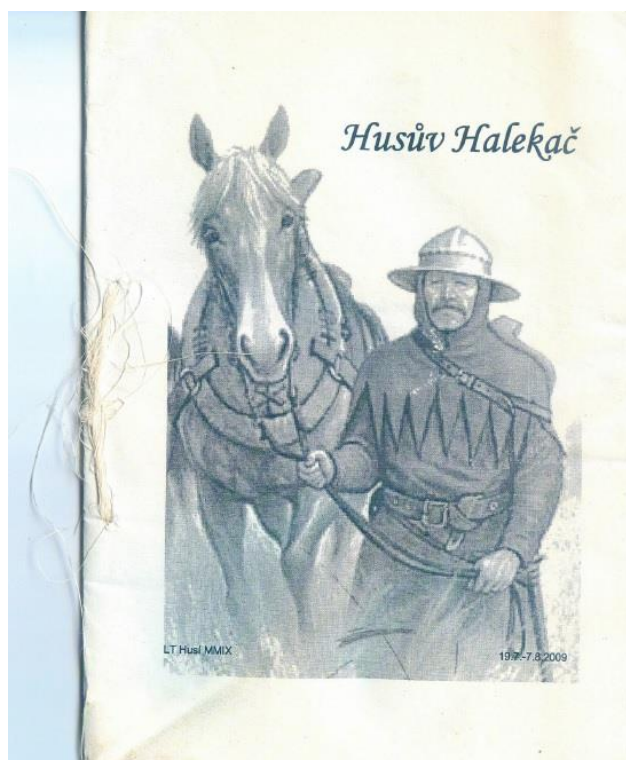
www.filip.laburda.cz

PŘÍLOHY

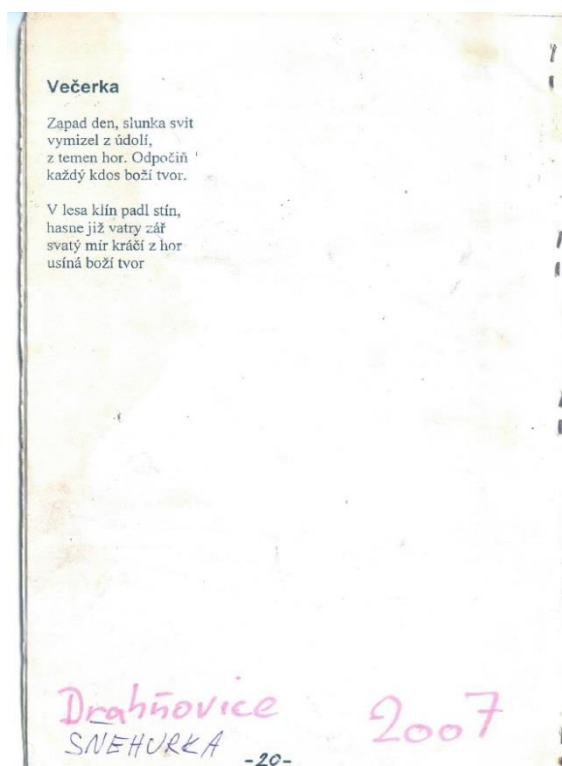
Ukázky vazby, a tvořivosti našich dětí.

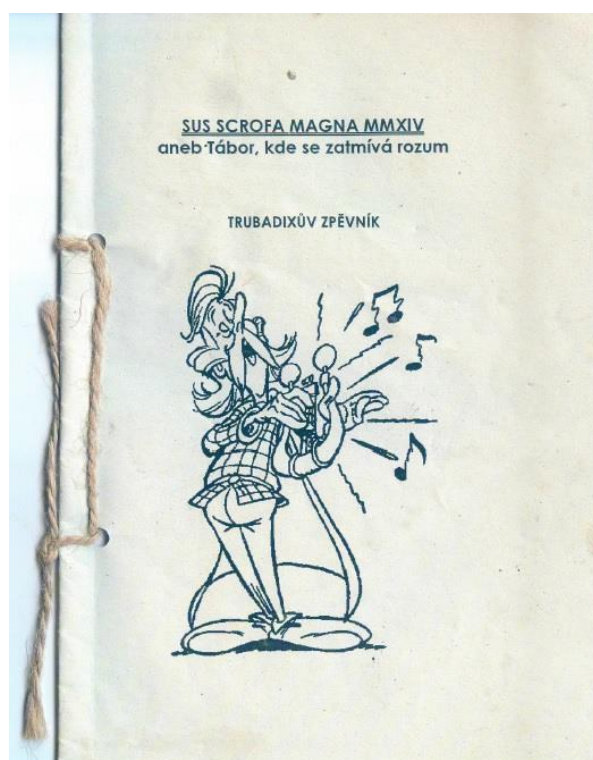
Děrovačka a plochá stužka.

Díra po hřebíku a režný provázek.

Sešivačka, zabere moc místa uprostřed.

Děrovačka a provázek. Poměrně pracné.

Nejlepší způsob vazby. Dvě sponky doprostřed hřbetu. Dá se dobře listovat a nepřijdete o místo.

Franky Dlouhán

Interpretator: Nedvědi

Kolik je smutného, když mraky černé jdou
 lidem nad hlavou, smutnou dálavou,
 já slyšel příběh, který veškerou pravdu měl,
 za čas odletěl, každý zapomeněl.

R: Měl kapsu prázdnou Franky dlouhán,
 po Státech toulal se jen sám,
 a že byl veselý, tak každěj měl ho rád.
 tam ruce k dílu mlčky přiloží a zase jede dál,
 a každý, kdo s ním chvíli byl,
 ten dlouho se pak smál.

Tam, kde byl pláč, tam Franky hezkou píseň měl,
 slzy neměl rád, chtěl se jenom smát,
 a když pak večer ranče tiše usínaj',
 Frankův zpěv jde dál, noci s písní dál.

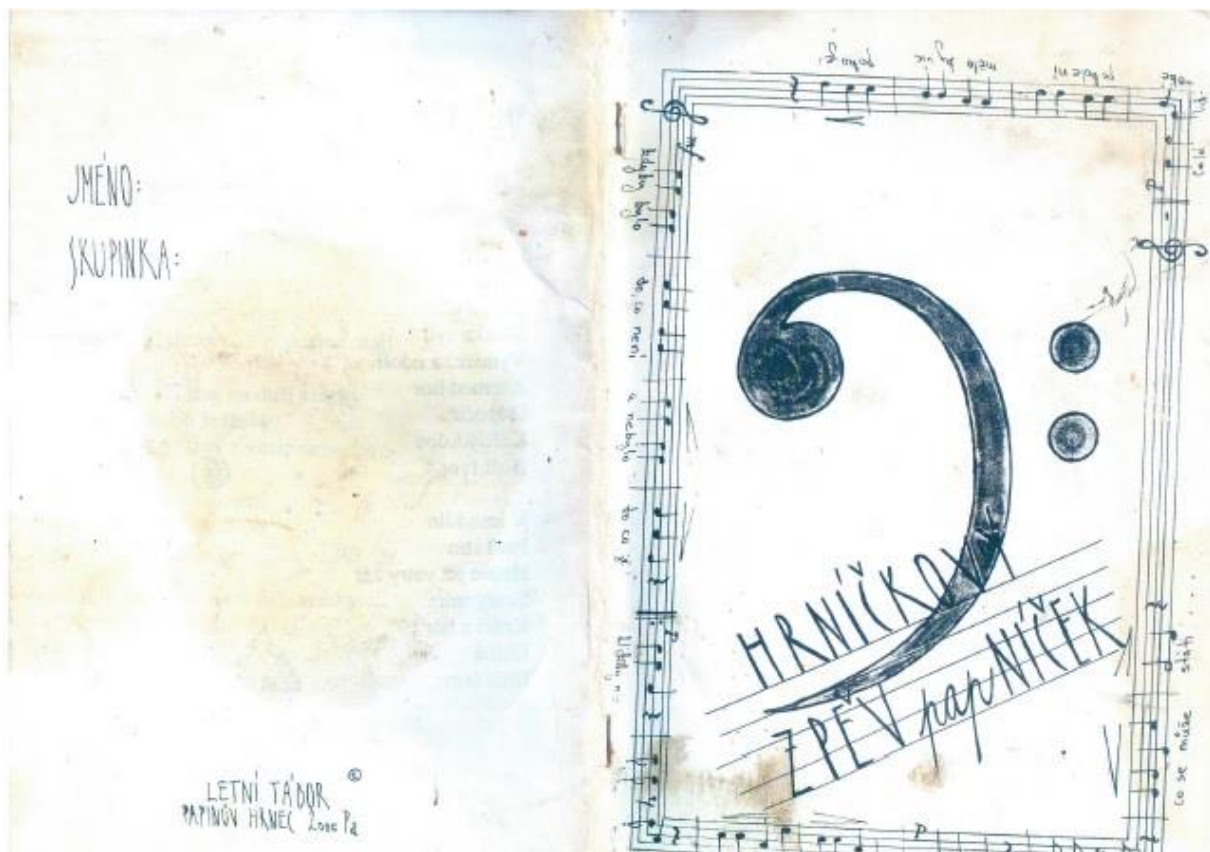
R: Měl kapsu prázdnou ...

Tak jednou Frankyho vám našli, přestal žít,
 jeho srdce spí, tiše smutně spí,
 bůh ví, jak, za co tenhle smíšek konec měl,
 farář píseň pěl, umíráček zněl.

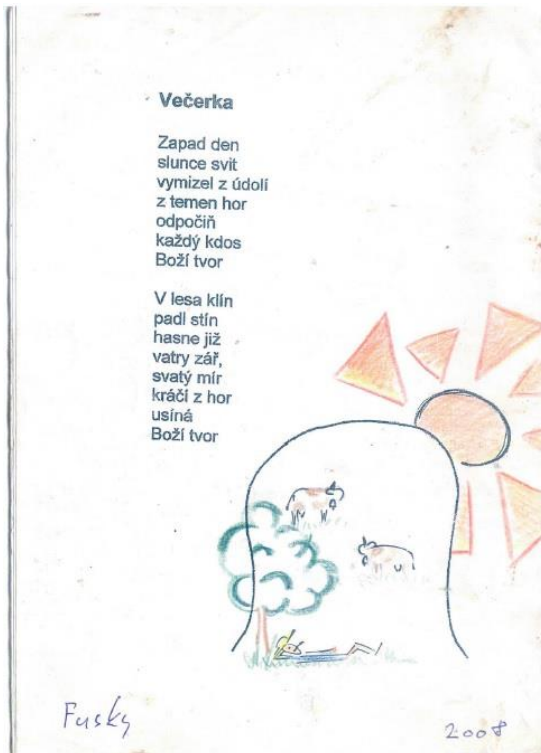
R: Měl kapsu prázdnou ...

KYTARA

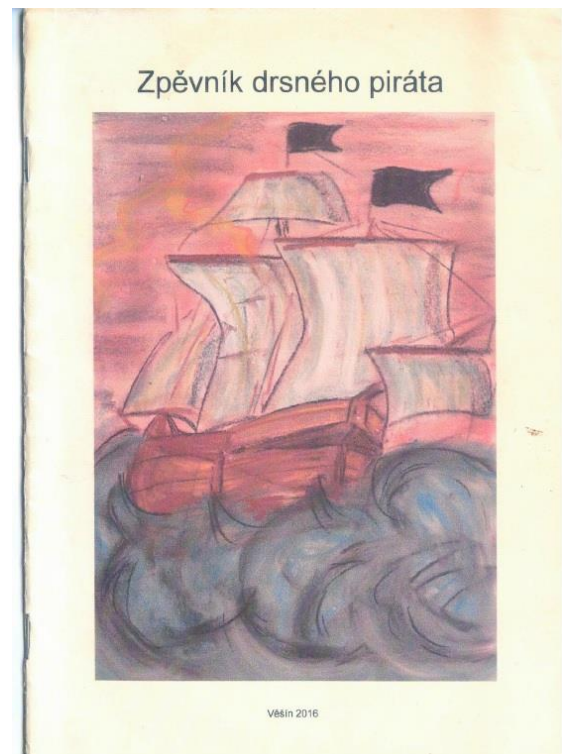
Malováno tuší.

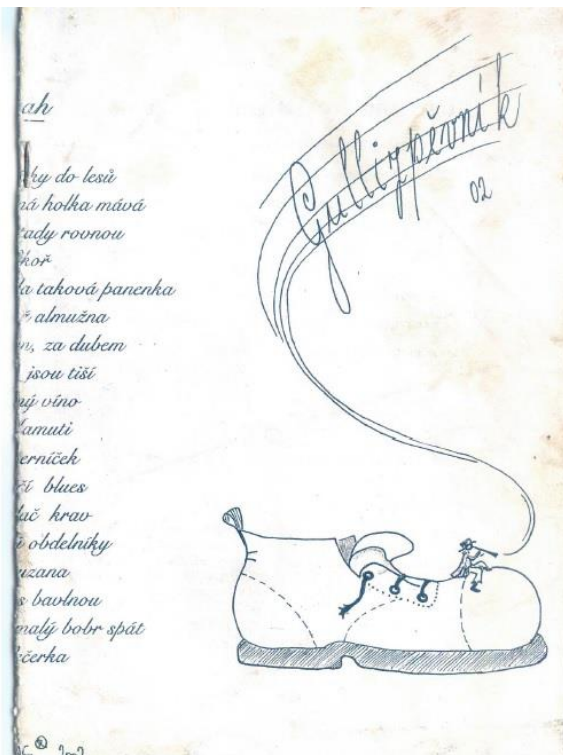
Pastelky

uhel

Tuš

Omalovánky

